

Fale faigālua ma na fakagāluetino: Fēhili mo kilātou e fia fakaūlu mai ni fakatūtuga āgai ki te matākupu ke hui te NCEA.

Gāgana Tokelau

Ko tēnei pepa gālua ei loto ai na fēhili katoa mo na matāgālua ma/pe ko na fakagāluetino ie e kaumi ni ālātou pepa āgai ki te pepa mo ni fakatālatālanoāga a te Matāgālua o Ākoākoga: Fakatūtuga ke hui te NCEA.

Mo te tokalahīga o na tino, ko te tuku māiga o na lāgona ki na fakatūtuga ka faigōfie kui mai i te auāla kui i te neti. Kae, ko te pepa gālua tēnei e aofia ai **te katoatōaga o te lihi o na fēhili** mo matāgālua ma fakagāluetino iē e fofou ke fakaulu o lātou lagona kui i te meli lafo pe ko te imeli.

Kāfai ko koe e hē fakaulūa mai o lāgona ko he matāgālua, pe ko he fakagāluetino, tagāki ki te tuātuhi tāfākilāgi a te Matāgālua mo te lihi o na fēhili e talafēagai mo koe.

Ko na lāgona e fakaūlu mai i luga o te neti e māfai ke fai i kīnei:

<https://www.education.govt.nz/consultation-ncea>

Ko te faigā fēhili e fakatino i ni faigā paāga ma Allen + Clarke, he fāufāutua tū tautāhi i na pōlihi mo tagāta lautēle na hōkotāga e te Matāgālua, ke fēhoahōani ki te vākilikīliga o na tautāliga na tuku mai. Na ko kilātou tautōkatāhi na lāvea i te vākilikīliga o na lāgona na fakaūlu mai ka kilātou māfaia oi māuagia na vāega na tautāli mai ai ma na fakamātalāga lēolēoa o tagāta tautōkatāhi.

Ke fakaākoga tēnei tokumeni:

Kāfai ko hēki ke faia te vāega tēnei, e fakamālohia atu koe ke fāitau āgai ki na fakatūtuga a te Mālo ka ko hēki tuku māia o lāgona. Fāitau āgai ki na fakatūtuga i kīnei:

<https://www.education.govt.nz/consultation-ncea>

E tōtoka loa koe ke tali na fēhili āgai ki na fakatūtuga:

- Tali **uma** na fēhili i te vāega ki na fakamātalāga fakavāe tēia e talafēagai ma koe.
- E māfai ke filifili koe ke tali he vāega pe ko na fēhili uma i na vāega 1-3. Ko na fēhili iēnei e lahi lava oi tuku mai i he fakahōloga tūtuha e ve ko na matākupu i loto o te tokumeni o na fakatālatālanoāga.

Ko te lahi o na fēhili e ke māfaia oi tali ka fēhoahōani ki te Matāgālua ke tuku mai ni fāutuāga lēlei, fatu ki na fakamātalāga, ki te Minihītā āgai ki na fakatūtuga takitahi ka ko hēki fāia hētahi tonu ma te Kapinēta.

Ko au tali e māfai ke īmeli ki te nceaconsultation@education.govt.nz pe fakatuātuhi ki te:

Education Consultation

Ministry of Education
PO Box 1666
Wellington 6140
New Zealand

Ko na fakatālatālanoāga mo tagāta lautēle e tāpunia i te **5pm i te Ahogāfua 15° Hētema 2025** (NZST).

Fakamātalāga āgai ki te mālapūipūia o fakamātalāga

Ko na fakamātalāga pātino o koe ka tūmau te tūlaga o te mālapūipūia, ka hē lōlōmia lauāitele pe fakaīloa fakalāuāitēle, ma ka fakaāoga oiōti mo ni māfuaāga mo te vākilikiliga o fakamātalāga.

Ko te Matāgālua e ono māfai ke hiki hako mai lava he fakamātalāga mai na tautāliga na tuku mai, kae ui i na vāega iēnei, ko na vāega e hiki mai ka hē fakamāteā ki te tino pe ko he kūlupu ma ko te Matāgālua ka hē ia fakaāogagā ni tautāliga na tuku mai e iēi ai ni fakamātalāga pūipūia o he tino.

I ho he lākahāga, e ke māfaia oi hōkotāga mai ki te Matāgālua o Ākoākoga pe ko te Allen + Clarke mo ni iētahi fakamātalāga pe vēfea ona fakaāoga na fakamātalāga pūipūia o koe i na vākilikiliga pe ko te tālohāga mai ke toe fakahōlomūli o na lāgona na tuku mai pe ko te fakahēai o na fakamāumāuga o na lāgona na tuku mai. Fakamolemole oi īmeli mai ki te nceaconsultation@education.govt.nz pe hōkotāga mai kia Dr Bo Ning i te bning@allenandclarke.com ke fai ai te vāega tēnei.

E ke māfaia oi fāitau ātili ki te māfuaāga e ao ai e kimātou na fakamātalāga pātino o koe ma pe vēfea foki oi fakaāoga e te Matāgālua o Ākoākoga i luga o talātou tuātuhi tafākilāgi:

<https://www.education.govt.nz/legal-and-privacy>

Na fēhili mo na fakamātalāga fakavāe

Fakatūmu uma na fēhili mo na fakamātalāga fakavāe ka ko hēki talā na fēhili āgai ki na fakatūtuga.

Ko na fakamātalāga pātino o koe ka tūmau te tūlaga o te mālupūipūia, ka hē lōlōmia lauāitele, ma ka fakaāoga oiōti mo ni māfuaāga mo te vākilikiliga o fakamātalāga. Ko au fakamātalāga pātino e hē lōlōmia fakalāuāitēle pe fakaīloa fakalāuāitēle.

Fakamāutinōa to ʻnītālehi ki na hūiga ki te NCEA.

E ke māfaia oiōti oi filifili he faigā filifiliga e fokotāhi:

Faiākoga pe puleākoga ('na tino ākoāko')

☐

Mātua/tino tāuhi, kāiga pe ko he fānau ākoga

☐

Tino fakagālua tino (pe ko he tino mai he fale faigāluēga)

☐

Fakaauāu te tali fakaūma o na fēhili OIŌTI kāfai na kē filifilia te vāega mo te 'fakagāluetino'. Kāfai na ke filifilia hētahi vāega, tagāki ki te tuātuhi tāfākilāgi a te Matāgāluēga mo he hetu o na fēhili e talafēagai mo koe.

Ko na fēhili e totoe e fēhoahōani kia ki mātou ke māina pe vēfea ona hui i na matāgāluēga kēhekēhe pe ko na fakagāluetino.

Tefea te vāega e pītohi ona ia fakamātala to matāgāluēga pe ko to fakagāluetino? Tiki uma na vāega e āpalai kiēi.

(Ko na vāega iēnei e kava na koga lautēle o na Hīkili tau Kōmiti mo Matāgāluēga)

Faitāvale, femalagākiga, fakatelegaluega

☐

Faufale ma nā gāluēga fakapitoa

☐

Meakai ma te faipa (e aofia ai na meakai e maua i te tai/vaitafe)

☐

Faugāfale

☐

Na Tekinoloti tau eletihe ma na tekenoloti tau fehokootakiga ma fakamatalaga

☐

Fāuga o ni mea i ni fūainūmela lālahi (manufacture) ma te ʻnīhīnia

☐

Tautūaga (e aofia ai te fāiga ma te hētiga o meakai vēna ma te fakataukōloa)

☐

Ola malolō ma te komiuniti

☐

Hētahi (fakamātea)

☐

Ko heā to tūlaga i te fakalāpotopotōga pe ko te pīhinīhi? **Tiki uma na vāega e āpalai kiēi.**

Takitāki (fkt,
pule, fakatōnu)

☐

Fakahōa (fkt,
fakahōa o tagāta
faigāluēga)

☐

Tinogālulue ma na
tīute tūtokatāhi (e.g.,
tino e fakagāluē e he
fakagāluetino, tino gāluē
tūtokatāhi)

☐

E hē
gāluē i
te
vaitāimi
nei

☐

Hētahi
(fakamātea)

☐

Te fēhili tēnei e o mo ki lātou iē ei ni tofi TĀKITĀKI ma FAKAHŌA:

Ko heā te fūainūmela o tau kaufāigāluēga (tāukīkīla) pe ko te fakalāpotopotōga/pīhinīhi (takitāki)?

Filifili he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:

I lalo o te toka 10
tino faigāluēga

☐

11-50
tino faigāluēga

☐

51 ki te 100 tino
faigāluēga

☐

101 pe ova atu
tino faigāluēga

☐

Ko au e
hē māutinōa

☐

Kogāfēnua e iēi ai. **Tiki uma na vāega e āpalai kiēi.**

☐ Northland

☐ Hawke's Bay

☐ West Coast

☐ Auckland

☐ Taranaki

☐ Canterbury

☐ Waikato

☐ Manawatū–Whanganui

☐ Otago

☐ Bay of Plenty

☐ Wellington

☐ Southland

☐ Gisborne

☐ Tasman / Nelson /
Marlborough

☐ Ei fafo atu

☐ Iētahi (fakamatala):

☐ Tuātuhi tafākilāgi **oiōti**

Ko te lahi o na fēhili e tāutāli e koe ka fēhoahōani ki te Matāgāluēga ke mālamalāma ātili ai ki ō lāgona āgai ki na fakatūtuga ma ke fāutuagīa ai ni iētahi gāluēga ma ni fāutuāga ki te Mālo.

Vāega 1: Māfuaāga mo na Hūiga

Ko te NCEA na fakaūlu mai ko hē tuhi pahi e ātafāia, e ōpotia ma e taki ki ni fakatūlagāga fakatēākoākoga mo na fānau ākoga i na vāhega tūlaga tolu. Na tuku mai ai te lahi o ni āvanōa mo ni ahēhi kēhekēhe fakatāhi ai ma na vāega e māfai ke pa atu ai ki na auāla āgai ki na mātātā kēhekēhe e ve ko na gāluega fakatūfuga, taligā mālo, ma te tūlihi.

I lalo o te NCEA, ko na fānau ākoga e ahēhi āgai ki ni fakatūlagāga fakatēākoākoga e ātagia ai te fakakūlupu o ni hīkili tāua ma ni tīloa i ni vāega e hōkotāga. Ko na fakatūlagāga fakatēākoākoga iēnei e iēi tona tau aofaki mo te nūmela o na kelēti e fakapūtu e na fānau ākoga i loto o te tauhāga. Ke auhia te NCEA, ko na fānau ākoga e tātau ke kilātou māuagia ni kelēti e 80 mai loto o na fakatūlagāga fakatēākoākoga, fakatahi ai ma te 20 kelēti mai na fakatūlagāga fakatēākoākoga e tātau ke kave.

Kae ui i na vāega iēnei, ko te tūlaga o te āfainaga o te NCEA kua pa ai ki ni āfainaga e hēki fūafūagia. E hē lahi ni tūlafono āgai pe ko tēfea te fakatūlagāga fakatēākoākoga e tātau ke auhia i loto o he matākupu pe i loto o te NCEA i te lēvolo 1, 2, ma te 3. Kua māfua ai ko na fakatūlagāga fakatēākoākoga kua kāmata oi taki e ia te tūlaga o na vāega e ākoākogia i loto o na potu ākoga, i lō te taki e te kalikālamu o na vāega e tātau ke ākoākogia. Ko te vāega tēnei kua fai hao ki te iēi o ni āfainaga e ve ko te ‘faiuāga o na kelēti’, kua māfua ai te hē kaufākatāhi o na fānau ākoga ki na ākoākogia i te tāimi lava kua kātoa ai na kelēti ke māua ai te NCEA.

Ko na hūiga e manākomia ke tautāli ki na āfainaga iēnei ki te NCEA ma ke fakamāutinōa ko te hīhitemi e tōtoka mo kilātou **uma** na fānau ākoga, kāiga, tino ākoāko, ma na tino fakagālue tino. Ko he kalikālamu mākeke e tātau ke taki e ia na vāega e ākoāko atu ma na vāega e ākoākogia, ma ko te tātou tuhi pāhi atunūku e tātau ke fakamāteā mai ai te tūlaga o na taumāfaiga e auhia e na fānau ākoga.

Ko te fēhili tēnei e hōkotāga āgai ki te tūlaga pe tātau ke fēke e te kalikālamu na ahēhi.

E malie koe ko te tātou tuhi pāhi atunūku e tātau ke ahēhi fua ki he kalikālamu atunūku?

Fīlifili he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:					
Ko au e matuā hē malie	Ko au e hē malie mālie	Ko au e hē iēi ni oku lāgona	Ko au e malie mālie	Ko au e matuā malie	Ko au e hē mautinōa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tali **oiōti** te fēhili tēnei kāfai ko koe e **matuā hē malie** pe **hē malie mālie**:

- Fakamātala mai ni ō pōpolega e iēi āgai ki te fakatūtuga mo na tuhi pāhi fou ke ahēhi taki ki te kalikālamu atunūku.

Ko na fēhili iēnei e kāiga ki na fakafītauli ki te hīhitemi e iēi nei.

E ke lālagoa te vāega teia ko te aogā o te NCEA e faigatā oi mālamalāma kiēi? Mo he fakatākitākiga, pe vēfea ona ātagia te tōtoka o he fānau ākoga mo te gālue pe ko he kōlenīga fua ki te lēlei o ona tuhi pāhi NCEA.

Fīlīfili he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:

Ko au e matuā hē malie	Ko au e hē malie mālie	Ko au e hē iēi ni oku lāgona	Ko au e malie mālie	Ko au e matuā malie	Ko au e hē mautinōa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **matuā hē malie** pe **hē malie mālie**:*

- Ko iēfea na vāega e tātau o te NCEA nei e ke fakamūamūa ona ko he fakaīloga mānino o te tōtoka mo te gālue pe he kōlenīga?

*Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **malie mālie** pe **matuā mālie**:*

- Ko iēfea na vāega e tātau o te NCEA nei i hau mātau e ono pa ki he fua hē tōtoka o te ʻlōa o fānau ākoga, latou hīkili ma te tōtoka?
-
-
-
-

E malie koe e tātau ke iēi ni fakalēleiga ki te hīhitemi tuhi pāhi mo na ākoga tūlaga tolu?

Fīlīfili he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:

Ko au e matuā hē malie	Ko au e hē malie mālie	Ko au e hē iēi ni oku lāgona	Ko au e malie mālie	Ko au e matuā malie	Ko au e hē mautinōa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **matuā hē malie** pe **hē malie mālie**:*

- Ko te tokumeni o na fakatālatālanoāga e fakamātea ai ni fakafītaūli i te hīhitemi e iēi nei. Ko iēfea o na fakafītaūli e hē malie koe kiēi, ma pe aiheā?

*Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **malie mālie** pe **matuā mālie**:*

- Ko iēfea na vāega o te hīhitemi o na tuhi pāhi mo na vāhega tūlaga tolu e tātau ke fakamūamūa te fakalēleiga?
-

Ko te Mālo e fōfou ko te tuhi pāhi mo na vāhega tūlaga tolu ke kīlia, hōlotōnu, ma fakatūatūagia, fakatāhi ai ma te iēi o ni āvanōa ke maūa ai ni matākupu tau Mātātā Kēhekēhe tau Ākoākoga ma Kōleniga (VET). E lālagō koe e iēi ni iētahi āvanōa mo ni hūiga lēlei ki na tuhi pāhi fou, i fafo atu o na vāega kua tākua i te tokumeni o na fakatālatālanoāga?

Fīlīfīli he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:

Ko au e matuā hē malie	Ko au e hē malie mālie	Ko au e hē iēi ni oku lāgona	Ko au e malie mālie	Ko au e matuā malie	Ko au e hē mautinōa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

*Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **malie mālie** pe **matuā mālie**:*

- Fakamātala mai ni iētahi āvanōa mo ni hūiga lēlei e hēki tākua i loto o te tokumeni o fakatālatālanoāga.
-
-
-
-

Vāega 2: Fakatūtuga

Fakatūtuga 1: Gālulue fakatāhi ma na fale faigāluega ke fakaōfi tonu na ākoākoga tau te VET ki loto o na hīhitemi mo na tuhi pāhi i na vāhega tūlaga tolu

I lalo o te Fakatūtuga 1, ko na Industry Skills Boards (ISBs) ka kilātou fatūa ni matākupu e holo lēlei mo na Mātāta Kēhekēhe – e iēi ai ni fakatūlagāga fakatēākoākoga – ka māfai oi tuku atu ki na fānau ākoga i ni faigā paāga ma na ākoga fakaīunivēhitē ma na tino fakagālue tino. Ko na ISB ka iēi te fakafāigōfie ke fatu mai ai na vāega fia ākoākogia, na fakatūlagāga fakatēākoākoga e tēi i te tāimi nei pe fatu ni vāega fou e fia ākoākogia mo na matākupu tau VET, fatu ki luga o na manakōga o na fale faigāluega ma ni āvanōa mōni i tua atu o na ākoga.

Ko te fakanōfotōnuga o na matākupu tau VET ma na tuhi pāhi mo na fale faigāluega ka māfai ai e na fānau ākoga ke gālulue āgai ki te auhia o te tuhi pāhi fou mo na vāhega tūlaga tolu, ma e ono māfai ai ke kāmata lēlei ki he tuhi pāhi uigā mo na ākoga fakaīunivēhitē.

Ko na hūiga fakatūtu mo na tuhi pāhi fou ka fakahōlo hui mai i te 2028 āgai mai ki te 2030.

I he ata kātoa, e kē lālagoa te fakatūtuga 1? Ko te fakatūtuga tēnei, ko te mālō e gālulue ma na matāgāluega ke fau ni matākupu mo na Mātāta Kēhekēhe tau Ākoākoga ma Kōlenīga.

Fīlifili he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:

Ko au e
matuā hē
hāpoti kiēi

☐

Ko au e hē
hāpoti mālīe
kiēi

☐

Ko au e
hē iēi ni oku
lāgona

☐

Ko au e
hāpoti kiēi

☐

Ko au e
matuā hāpoti
kiēi

☐

Ko au e
hē mautinōa

☐

Tali na fēhili iēnei oiōti kāfai **hē hāpoti kiēi** pe **e hē hāpoti mālīe kiēi**:

- Ko tēfea te vāega o te fakatūtuga 1 e iēi ai ni ō pōpōlega, ma aiheā? Fakatākitākiga, e iēi ni ō pōpōlega āgai ki he vāega pātino o te fakatūtuga 1 pe ko te fakatūtuga kātoa?

Tali oiōti te fēhili kāfai koe e **hāpoti kiēi** pe **matuā hāpoti kiēi**:

- Ko heā na pēnefiti e kīkila koe ka iēi mo na fānau ākoga ki tolātou ākoākogia ma na taumāfaiga ke auhia?

Ko te mālo e māina e iēi he fakafānogā hēleni/Iihohi e manākomia ke fakamāutinōa ai ko na ākoākoga tau VET e fakamānuia. I tafa ake o na vāega tau hēleni, e iēi ni āfiaga i hau kīkila e tātau ke mātau mo na ākoga, ma a lātou faigapaāga ma na Kōmiti mo na Hīkili tau Matāgāluega (ISBs) ke hōlohōlo lēlei ai te fakatāunūkuga o na matakmatākupu tau VET?

Fakatūtuga 2: Tuhi Pāhi Fakavāe ma na tuhi pāhi fou mo na vāhega tūlaga tolu

I lalo o te fakatūtuga 2, ka iēi te Tuhi Pāhi Fakavāe (Foundational Award) fou ka fakaūlu mai ke hui ai na matākupu o te NCEA e tātau ke kave ma te NCEA Lēvolo 1. Ko te Tuhi Pāhi ka māua ka āloakia ai te fāitau ma te tūhitūhi ma te nūmela pe ko te gāgana Māoli, pe ko na vāega kēhekēhe o te gāgana Māoli ma te nūmela Māoli, ka fēhoahōani ai ki fānau ākoga ke fatu ma ke fakaāli ai ni hīkili fakavāe mākeke.

Ko te NCEA Lēvolo 2 ma te 3 ka hui e te New Zealand Certificate of Education (Hētifiketi mo na Ākoākoga (mo te Tauhaga 12)) ma te New Zealand Advanced Certificate of Education (Hētifiketi Maoake o na Ākoākoga a Niu Hila (mo te Tauhaga 13)).

Ko na hūiga iēnei ka fakatāikōle ai te nūmela o na tauhāga e iēi ai na ahēhi faigatā mai te tolu ki te lua tauhāga, ke māfai ai e na fānau ākoga i te Tauhaga 11 ke fakakāutū te kīkila ki ni ākoākoga pītōhīli te lōloto o na hīkili fakavāe ma te lōloa, ma ke māfai ai ke iēi he tāimi fakaōpoōpo mo na fānau ākoga i loto o na potuākoga.

Ko na hūiga fakatūtu mo na tuhi pāhi fou ka fakahōlo hui mai i te 2028 āgai mai ki te 2030.

E malie koe e ono pēnefiti ke kāvekēhe te Lēvolo 1 o te NCEA mo tamaāti ākoga ke fakakāutū na taumāfaiga ki na ahēhi mo na tuhi pāhi a na Tauhāga 12 ma te 13, kāfai kua māua he fakaāloga mo te fāitau ma te tūhitūhi ma te nūmela (i te Tauhāga 11)?

Fīlīfili he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:

Ko au e
matuā hē
malie

☐

Ko au e hē
malie mālie

☐

Ko au e
hē iēi ni oku
lāgona

☐

Ko au e malie
mālie

☐

Ko au e
matuā malie

☐

Ko au e
hē mautinōa

☐

*Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **matuā hē malie** pe **hē malie mālie**:*

- Fakamātala ni pōpōlega e ono iēi koe āgai ki te fakafōugā o te NCEA Lēvolo 1 e te Tuhi Pāhi Fakavāe?

*Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **malie mālie** pe **matuā mālie**:*

- Fakamātalā ni pēnēfiti e kē 10a e māua kāfai te Tuhi Pāhi Fakavāe e hui e ia te NCEA Lēvolo 1.

Ko niā na vāega o ni ākoākoga pe ko ni vāega ke auhia e kīkila koe e tātau ke lāvea ki loto o te Tuhi Pāhi Fakavāe? Fakatākitākiga, e ono tātau ke iēi he lēvolo o te olo o na fānau ākoga ki na vāhega? Fakamātala mai na vāega o na ākoākoga pe ko na taumāfaiga ke auhia.

Fakatūtuga 3: Hūiga o te fakakāutū mo ni fēkuikūiākiga ki he fauhāga tōtoka ma e taki ki na matākupu

I lalo o te fakatūtuga 3, ko na fānau ākoga ka fakakāutū talātou kīkila ki na ākoākoga ma na taumāfaiga ke auhia i loto o he matākupu kātoa i lō he fakatūlagāga fakatēākoākoga tautāhi. Ko na fānau ākoga ka lahi lava ka manākomia ke kave ni matākupu e lima, e lāvea ai pe ko te 1gilīhi ma te Nūmela pe ko te Gāgana Māoli pe ko te Nūmela Māoli i te Tauhaga 11.

I loto o na matākupu takitāhi, ko na ahēhi i loto o te tauhāga ka māka holo lēlei ma ka fakapūtu fakatāhi ke māua ai ni māka tukufakatāhi kātoa ma e hīkoa i te vae 100.

Ko te hūiga tēnei ka fakatāikōle ai na āfainaga ko na fānau ākoga ka hēki kilātou tāofiofia hē mālamalāma ni alātou faigā filifiliga mo tua atu o na ākoga, fakatākitākiga, i te hē kāvea o na matākupu e manākomia mo te University Entrance (tuhi pāhi ke ulufāle ki na 1univēhitē). Ka tuku mai ai hē āvanōa mo ni fakagāluetino ma ni faiākoga i na 1univēhitē he mālamalāmaga tōtoka ki na 1loa ma na hīkili o na fānau ākoga.

Ko na hūiga fakatūtu mo na tuhi pāhi fou ka fakahōlo hui mai i te 2028 āgai mai ki te 2030.

I he aotelēga, e hāpoti e koe ni fēkuikūiākiga taki e na matākupu mo na ahēhi i te Tauhaga 12 ma te 13?

Filifili he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:

Ko au e
matuā hē
hāpoti kiēi

Ko au e hē
hāpoti mālie
kiēi

Ko au e
hē iēi ni oku
lāgona

Ko au e
hāpoti kiēi

Ko au e
matuā hāpoti
kiēi

Ko au e
hē mautinōa

☐☐☐☐☐☐

*Tali na fēhili iēnei oiōti kāfai koe e **hē hāpoti kiēi** pe e **hē mālie kiēi***

- Ko niā ni ō pōpōlega āgai ki ni fēkuikūiākiga taki ki na matākupu mo na ahēhi i te Tauhāga 12 ma te 13?

*Tali oiōti te fēhili kāfai koe e **hāpoti kiēi** pe **matuā hāpoti kiēi**:*

- Heā ni ō māfaufāuga ko na pēnefiti kautū ia ki he metotia kautū mo na matākupu (subject approach) ke ahēhi ai i na Tauhāga 12 ma te 13?

E lālagō koe e tāua mo na fānau ākoga ke fakafēagai ma te kalikālamu katoa (i lō i ni vāega) mo na matākupu tau mātātā kēhekēhe ma iētahi matākupu lauaitēle?

Filifili he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:

Ko au e
matuā hē
malie

☐

Ko au e hē
malie mālie

☐

Ko au e
hē iēi ni oku
lāgona

☐

Ko au e malie
mālie

☐

Ko au e
matuā malie

☐

Ko au e
hē mautinōa

☐

*Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **matuā hē malie** pe **hē malie mālie**:*

- I na vāega tau te gāluēga kāfai e uma te ākoga pe ni kōlenīga, niā ni ō māfaufāuga ko ni pēnefiti i te māfai ke fēhokotāki ma ni vāega o na matākupu mai te kalikālamu (vāega)?

*Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **malie mālie** pe **matuā mālie**:*

- I na vāega tau te gāluēga kāfai e uma te ākoga, aiheā i hau kīkila e tāua ai ke fakafēagai ma ni matākupu katoa mai te kalikālamu?

Fakatūtuga 4: Fakamākekēga o na manakōga mo te auhia o na māka

I lalo ote fakatūtuga 4, ko na taumāfaiga ke auhia ka holo lēlei ma mānino:

- Ka fakaātili te tūlaga o te hōlohōlo tonu i te auāla e ahēhi ai na matākupu. Fakatākitakiga, ko na ahēhi i loto ma te fakaikuga o te tauhāga ke fai hao ki te tā tūtuhā o na māka o na fānau ākoga.
- Ko na kupu e ve ko te 'Pītohtili' te lēlei ma te 'Auhia' ka hui e na māka e vae 100 ma

na mātaitūhi e ve ko te A, B ma te C.

- Ko fānau ākoga e manākomia ke pāhi te hē i lalo ifo o te fa matākupu fakatāhi ai ma te Tuhi Pāhi Fakavāe fou ke māua ai na tuhi pāhi fou.

Ko na fēkuikūiākiga iēnei ka fakamālohia ai na fānau ākoga ke hūkehūke ātili ma ke kaufākatāhi i na ākoākoga i te tauhāga kātoa fakatēākoākoga. Fakatākitākiga, ko na fānau ākoga ka fakamālohia ke kaufākatāhi i na faigā hūkega i te fakaīkuga o te tauhāga kāfai e iēi ni vāega vēnei, aua ko ālātou māka aofaki fakatāhi ka fatu ki luga o na hīkoa tukufākatāhi mai na ahēhi uma.

Ko na fēkuikūiākiga fou iēnei ki te fakalēvolo o na māka ka holo pili ki iētahi hīhitemi māka, e foki ai te āvanōa ki na tino ākoāko ma na tino fakagāluetino he māninōga e kīlia o te lēvolo ona fānau ākoga ma olātou hīkili ma na iloa.

Ko na hūiga fakatūtu mo na tuhi pāhi fou ka fakahōlo hui mai i te 2028 āgai mai ki te 2030.

E lālago koe ko na fakatūtuga mo na āiāiga ke auhia o na tuhi pāhi fou e faigōfie ona mālamalāma kiēi? E lāvea ai na fānau ākoga e tātau ke auhia he māka e pāhi i te hē i lalo ifo o ni matākupu e fa ma ke auhia ai te Tuhi Pāhi Fakavāe.

Filifili he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:

Ko au e
matuā hē
malie

☐

Ko au e hē
malie mālie

☐

Ko au e
hē iēi ni oku
lāgona

☐

Ko au e malie
mālie

☐

Ko au e
matuā malie

☐

Ko au e
hē mautinōa

☐

*Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **matuā hē malie** pe **hē malie mālie**:*

- Ko heā na vāega o te fakatūtuga mo na manakōga mo na taumāfaiga ke auhia e kīkila koe e hē mānino te mālamalāma kiēi?

E lālago koe ko na fakatūtuga mo na āiāiga ki na taumāfaiga ke auhia e foki ai ki te fakagāluetino he lēkoti kīlia o te iloa o tamaīti ākoga, hīkili, ma na vāega kua auhia?

Filifili he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:

Ko au e
matuā hē
malie

☐

Ko au e hē
malie mālie

☐

Ko au e
hē iēi ni oku
lāgona

☐

Ko au e malie
mālie

☐

Ko au e
matuā malie

☐

Ko au e
hē mautinōa

☐

*Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **matuā hē malie** pe **hē malie mālie**:*

- Ko niā ni vāega o na fakatūtuga mo na āiāiga ke auhia e pōpole koe kiēi ona ko he fakaīloga o te īloa o tamaīti ākoga, hīkili ma te vāega kua auhia?

Vāega 3: Na mea ka tūtupu ma iētahi lakahāga

Fakatūtuga 1-4 na fau ke tāutali ki lūkitau kautū ki te hīhitemi NCEA e iēi nei ma ke fakamāutinōa ko na fakatūtuga ki te New Zealand Certificate of Education (Hetifiketi o na Ākoākoga a Niu Hila) ma te New Zealand Advanced Certificate of Education (Hētifiketi Maoake o na Ākoākoga a Niu Hila) e fakatūatūagīa, e hōlotōnu, ma e hāpotigīa na fānau ākoga ke fatu ni hīkili tāua ma na īloa.

E ui i na vāega iēnei, e ono lahi ni vāega e ono tūtupu i te va o nei ma te 2028 ke hāuniūni ai mo iēnei hūiga. Ko te Matāgālua o Ākoākoga e valakāugīa ni ō lāgona ke tuku mai ke fēhoahōani mo te toe fauhāga ma te fakatelēga. E tāpunia loa na fakatālatālanoāga, ko te Matāgālua ka māfaufau lēlei ki na lāgona na tuku mai ka ko hēki lipotia atu ki te Kāpinēta.

Ka ko hēki fakaūlua mai na tuhi pāhi fou, ka iēi he kīkilaga fakakāutū ki te tūlaga pītohīli te lēlei mo te fakatelēga, ke fakamāutinōa e talafēagai na līhohi ke hāpoti tōtoka ai te ākoākogia o te tuhi pāhi fou.

Ko na hūiga iēnei ka fakahōlo hui mai i te va o te 2028 ma te 2030, ma e fakamāutinōa ai ko na tino ākoāko e tāpenapēna lēlei.

E lālago koe ko na hūiga fakatū (na fakatūtuga 1-4) e pēnefiti ai tau pīhinīhi i te lūmanāki?

Fīlifīli he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:					
Ko au e matuā hē malie	Ko au e hē malie mālie	Ko au e hē iēi ni oku lāgona	Ko au e malie mālie	Ko au e matuā malie	Ko au e hē mautinōa
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **matuā hē malie** pe **hē malie mālie**:

- Fakamātala pe aiheā e kīkila ai koe ko na hūiga fakatūtu e hē pēnefiti mo tau pīhinīhi i te lūmanāki?

Tali te fēhili tēnei oiōti kāfai koe e **malie mālie** pe **matuā malie**:

- Fakamātala pe aiheā e kīkila ai koe ko na hūiga fakatūtu e hē penefiti mo tau pīhinīhi i te lūmanāki?

E lālagō koe ko na fakatūtuga e falafāigōfie ai ke fakamātea pe ko niā na ʻIloa ma na hīkili kua māua e te tino e ono gālue, kāfai e fakatūha ki te NCEA e iēi ai nei?

Fīlifili he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:

Ko au e
matuā hē
malie
☐

Ko au e hē
malie mālie
☐

Ko au e
hē iēi ni oku
lāgona
☐

Ko au e malie
mālie
☐

Ko au e
matuā malie
☐

Ko au e
hē mautinōa
☐

*Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **matuā hē malie** pe **hē malie mālie**:*

- Fakamātala mai o pōpolega āgai ki na fakatūtuga ke fakafāigōfie ai ke fakamātea pe niā na ʻIloa ma na hīkili e nofo ma te tino e ono gālue.

E lālagō koe ko te fakatūtuga e fakalēlei ātili te fakatālitonugā ma te hōlotōnu o te tuhi pāhi mo na vāhega tūlaga tolu?

Fīlifili he vāega e fokotāhi o na mea iēnei:

Ko au e
matuā hē
malie
☐

Ko au e hē
malie mālie
☐

Ko au e
hē iēi ni oku
lāgona
☐

Ko au e malie
mālie
☐

Ko au e
matuā malie
☐

Ko au e
hē mautinōa
☐

*Tali oiōti te fēhili tēnei kāfai ko koe e **matuā hē malie** pe **hē malie mālie**:*

- Fakamātala ō pōpolega āgai ki na fakatūtuga ke fakafāigōfie ai ke fakatālitōnugā ma te hōlotōnu o te tuhi pāhi atunūku mo na vāhega tūlaga tolu.

E iēi hētahi mea e fōfou koe ke lea mai ai āgai ki iēnei fakatūtuga?

Ko te fēhili e lua iēnei e manākomia ke fakamāutinōa ai ō lāgona na fakaūlu mai.
Ko te fakamātalaga tēnei e HĒ fakahoā ma ni iētahi tino ma ka fakaāoga oiōti ke
fakamāutinōa ai ō lāgona na fakaūlu ma/pe hōkotaga atu ai koe mo he fakamāninōga kāfai e
manākomia.
Kāfai koe e fōfou ki ni iētahi fakamātalāga āgai ki na fakamātalāga pātino o koe ma pe vēfea
te fakaāogagā i na vākilikīlaga, fakafēhokotāki mai ki te
nceaconsultation@education.govt.nz

Tuku mai na fakamātalāga ke fakafēhokotāki atu ai.

Īgoa: _____

Īmeli: _____

(E tuha lava) Tuku mai te Īgoa o tau fakalāpotopōtoga.

Īgoa o te fakalāpotopōtoga: _____